

Mercat de treball i atur

Modest Guinjoan

Un dels problemes més punyents que d'uns anys ençà estan sofrint els països occidentals és sense cap mena de dubte el progressiu increment de l'atur. El que es designa amb aquest mot (*paro* en castellà) no és altra cosa que el col·lectiu de persones que han perdut el seu lloc de treball així com els que entren en el mercat —bàsicament joves— i no troben ocupació.

A nivell d'un país, el fet que hi hagi molts aturats planteja una sèrie de problemes socio-econòmics als quals, en el cas de les pròpies persones aturades s'hi ha d'afegir a més problemes de caràcter psicològic mereixedors d'una atenció prioritària. D'aquí que la creació de llocs de treball figuri entre els objectius bàsics de tota política econòmica a través de la qual es procuri un increment dels nivells de riquesa i, en definitiva, del benestar dels ciutadans.

La teoria econòmica i l'atur

Hom es refereix al mercat de treball entenent per tal la confluència d'una oferta i una demanda que es creuen en un punt d'equilibri tot relacionant les variables de salari i de temps de treball. Òbviament l'oferta de treball la realitzen els individus i la demanda de treball les empreses en el sentit més ampli del mot.

En la mentalitat neoclàssica (2ª meitat del segle XIX i primers anys del segle XX) la plena ocupació era el nivell normal en què funcionava l'economia, de forma que qualsevol allunyament d'aquesta plena ocupació no havia de tenir gaire importància ja que el mateix sistema econòmic generaria els correctors de la situació. Als anys trenta aquesta imatge de funcionament del mercat no tenia res que veure amb la realitat, donat que les taxes d'atur i la infrautilització de la capacitat productiva assolien nivells alarmants.

4 Va ser llavors quan Keynes, l'economista que més ha aportat a l'economia política d'ençà

dels anys trenta, juntament amb part dels economistes de la tradició neoclàssica, explica els elevats nivells d'atur amb la rigidesa dels salaris a la baixa. Aquesta rigidesa, deguda en gran part al paper dels sindicats, fa que el mercat de treball no funcioni segons sembla que hauria hagut de funcionar. Per explicar-ho amb altres paraules: quan hi ha un excés d'oferta d'avellana en el mercat els preus baixen i aquesta és la forma més normal de vendre la totalitat de la collita. De la mateixa manera, en una situació d'excés d'oferta de treball els salaris també haurien de baixar i, en canvi, no baixen, o si ho fan no és amb la suficient intensitat com perquè el factor treball estigui a uns preus que permeti la seva plena ocupació.

L'atur avui i demà

La crisi econòmica que estem patint no és exclusiva de les nostres contrades sinó que és d'abast mundial i, cosa que és més important, ha deixat de constituir un fenomen conjuntural per convertir-se en un problema permanent des de mitjans de la dècada passada. I encara es pot precisar més: no tan sols és permanent sinó que també és creixent.

Quinze de cada 100 persones disposades a treballar no tenen feina a Catalunya (novembre de 1982); en el cas espanyol la xifra s'eleva a 16,5 (desembre de 1982). A nivell de països europeus les xifres no són tan esfereïdores però poc se n'hi falta:

Holanda	14,0%
Gran Bretanya	12,5%
Itàlia	10,5%
Estats Units	10,8%
França	9,6%
Alemanya	8,6%

La magnitud d'aquestes xifres s'explica pel desajust entre l'oferta i la demanda de treball. Des del punt de vista de l'oferta s'ha de tenir en compte que hi concorren les següents circumstàncies: creixement demogràfic que fa

que s'incorporin nous actius potencials al mercat de treball; expulsió d'actius que ja estaven ocupats; i rigideses salarials (ja mencionades abans).

Pel cantó de la demanda, els factors que determinen la seva escassetat són bàsicament:

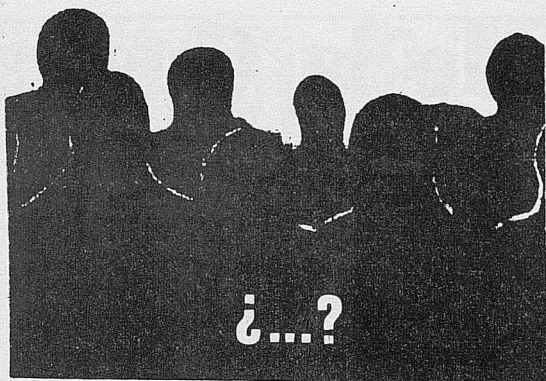
- nivells deprimits de producció
- introducció de nous processos productius i distributius estalviadors de mà d'obra
- el cost total del factor treball en relació al cost del factor capital.

Permeteu-me assenyalar una actitud amplemment estesa: en les circumstàncies actuals, les empreses que tenen beneficis i desitgen invertir ho fan generalment amb una idea fixa molt clara: estalviar mà d'obra.

Amb l'aplicació de la doctrina keynessiana l'atur es combatia amb un eixamplament —i una correcta utilització— de les despeses de l'Estat. Avui dia, les circumstàncies econòmiques han canviat tant que el keynessianisme mostra símptomes de feblesa i, tot i utilitzant-lo, es manifesta insuficient per solventar l'atur en tota la seva magnitud. No és només la reacció de l'Estat sinó, sobretot, la reacció privada la que és necessària per a solucionar el problema. No és possible ocupar més persones sinó a través d'una producció més gran, a través del creixement econòmic. Però encara que es produís un creixement econòmic tampoc això garantiria la disminució de l'atur, a no ser que es tractés d'un creixement molt alt. Es calcula que al Mercat Comú un creixement anyal del 3 a 4% només aconseguiria mantenir els nivells d'atur inalterats, situació aplicable al cas espanyol.

L'explicació més estesa d'aquest panorama tan fosc és la basada que les economies europees no han estat capaces de reduir el cost del treball per compensar (1) els augments dels preus de les primeres matèries (el petroli ha multiplicat per 10 el seu preu des de 1973) (2) i els baixos salaris dels països en vies de desenvolupament que estan envaint determinats mercats.

Les solucions pel futur no són pas gens clares però no falten suggeriments: prolongació de l'edat escolar, reducció de la jornada laboral, jubilació anticipada, etc. Cap d'aquestes solucions no es poden adoptar actualment per a

solucionar totalment el problema de l'atur. Ni els Estats estan preparats per a suportar els costos en què incorrerien; ni la societat està preparada per a suportar els sacrificis que això exigiria. Certament, en la mesura que l'atur no es soluciona, la societat està implícitament flexibilitzant les seves actituds com a conseqüència de la profunda transformació econòmica que estem experimentant.

La previsió pel futur a nivell català i a nivell estatal té doncs totes les traces d'un agreujament de la situació. Ni les bones intencions de l'actual govern socialista, electoralista pel que fa a la creació de 800.000 llocs de treball i que ja ha començat a donar alguns passos en matèria laboral sense gaire encert, al meu entendre— ni la postura de les ideologies conservadores, les quals es decanten per l'anomenada "política d'oferta" —que aplicada a Estats Units i a la Gran Bretanya ha obtingut resultats escandalosos en el tema de l'atur— poden a curt i mig termini aturar la implacable evolució del mercat de treball i l'atur.

En absència d'esdeveniments catastròfics, la pròpia societat generarà mecanismes correctors a llarg termini que hauran de consistir en importants canvis en el mode de vida. Reconeix que la futurologia en la disciplina econòmica peca moltes vegades de vaguetat, d'acabar les qüestions amb més preguntes que respostes. Tothom està, tanmateix, convençut de la dita "a grans mals, grans remeis". Millor que no siguin dolorosos.